

Projekt: Digitální učební materiály ve škole, registrační číslo projektu CZ.1.07/1.5.00/34.0527

Příjemce: Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická, Husova 3, 371 60 České Budějovice

Název materiálu: Mocniny s celým mocnitelem

Autor materiálu: Helena Jandová

Datum (období) vytvoření: říjen 2012

Zařazení materiálu:

Šablona: Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT (III/2)

Předmět: Matematika, 1. ročník

Sada: MA1

Číslo DUM: 14

Tematická oblast: Základní poznatky z matematiky

Ověření materiálu ve výuce:

Datum ověření: 14.11. 2012

Ověřující učitel: RNDr. Helena Jandová

Třída: LA1

Popis způsobu použití materiálu ve výuce:

Výuka základních poznatků z matematiky v 1. ročnících SZŠ. Výuková elektronická prezentace, která je určena pro seznámení žáků s mocninami s celým mocnitelem a základními operacemi s nimi. Materiál může sloužit jako pomůcka doplňující výklad učitele, ale také je vhodná pro domácí přípravu žáků (např. zpřístupněním formou e-learningu). Materiál obsahuje zpětnou vazbu ověřující pochopení látky v podobě řešených příkladů.

Tento výukový materiál je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Mocniny s celým mocnitelem

Definice nulté mocniny

- ▶ Pro každé reálné číslo $a \neq 0$ platí
 $a^0 = 1$

Poznámky:

- ▶ Výraz 0^0 **není definován!**
- ▶ Věta o dělení mocnin se stejným základem platí pro $a \neq 0$

Definice mocniny se záporným mocnitelem

- ▶ Pro každé reálné číslo $a \neq 0$ a pro každé celé číslo m platí:

$$a^{-m} = \frac{1}{a^m}$$

- ▶ Poznámka:

Uvedenou rovnost můžeme zapsat také ve tvaru:

$$a^{-m} = \left(\frac{1}{a} \right)^m$$

Příklad č. 1

► Vypočítejte:

a) $(10)^{-4}$

b) $(0,02)^{-3}$

c) $(0,25)^{-1}$

d) $(\sqrt{5})^{-4}$

Řešení č. 1 a, b

$$\text{a) } (10)^{-4} = \frac{1}{10^4} = \frac{1}{10000} = 0,0001$$

$$\text{b) } (0,02)^{-3} = \left(\frac{2}{100}\right)^{-3} = \left(\frac{100}{2}\right)^3 = (50)^3 = 125\,000$$

Řešení č. 1 c, d

$$\text{c) } (0,25)^{-1} = \left(\frac{1}{4}\right)^{-1} = 4$$

$$\text{d) } (\sqrt{5})^{-4} = \left(\frac{1}{\sqrt{5}}\right)^4 = \frac{1}{(\sqrt{5})^4} = \frac{1}{25} = 0,04$$

Věty pro počítání s mocninami

Pro každá dvě reálná čísla a , b a pro libovolná *celá čísla* r , s platí:

$$a^r \cdot a^s = a^{r+s}$$

$$(a^r)^s = a^{r \cdot s}$$

$$a^r : a^s = a^{r-s}, \quad a \neq 0$$

Věty pro počítání s mocninami

Pro každá dvě reálná čísla a , b a pro libovolné **celé číslo** r platí:

$$(a \cdot b)^r = a^r \cdot b^r$$

$$\left(\frac{a}{b}\right)^r = \frac{a^r}{b^r}, \quad b \neq 0$$

Příklad č. 2

- ▶ Za předpokladu, že a , b , c jsou nenulová reálná čísla, vypočítejte:

a) $(3a^7 b^{-2} c^{-3}) \cdot (4a^{-6} b^2 c^{-1})$

b) $\left(\frac{ab^{-3}}{c^4} \right)^{-2}$

Řešení č. 2

$$\text{a) } (3a^7b^{-2}c^{-3}) \cdot (4a^{-6}b^2c^{-1}) = 12ab^0c^{-4} = \frac{12a}{c^4}$$

$$\text{b) } \left(\frac{ab^{-3}}{c^4} \right)^{-2} = \left(\frac{c^4}{ab^{-3}} \right)^2 = \frac{c^8}{a^2b^{-6}}$$

Mocniny se základem 10

- ▶ využíváme v matematice, fyzice a dalších přírodních a technických vědách, kde se pracuje s velkými čísly.
- ▶ Číslo zapisujeme ve tvaru:

$$a \cdot 10^n, \text{ kde } 1 \leq a < 10, n \in \mathbb{Z}$$

Příklad č. 3

Daná čísla zapište ve tvaru $a \cdot 10^n$,
kde $1 \leq a < 10$, $n \in \mathbb{Z}$ a pak
vypočítejte:

a) $800000 \cdot 0,025$

b) $\frac{105000}{0,021}$

Řešení č. 3

$$\text{a) } 800\,000 \cdot 0,025 = 8 \cdot 10^5 \cdot 2,5 \cdot 10^{-2} = 20 \cdot 10^3 = 2 \cdot 10^4$$

$$\text{b) } \frac{105\,000}{0,021} = \frac{1,05 \cdot 10^5}{2,1 \cdot 10^{-2}} = 0,5 \cdot 10^7 = 5 \cdot 10^6$$

Příklad č. 4

Dané číslo zapište ve tvaru $a \cdot 10^n$,
kde $1 \leq a < 10$, $n \in \mathbb{Z}$ a pak
vypočítejte:

$$\frac{0,252}{70000} \cdot \frac{200}{0,9}$$

Řešení č. 4

$$\frac{0,252}{70\,000} \cdot \frac{200}{0,9} = \frac{2,52 \cdot 10^{-1} \cdot 2 \cdot 10^2}{7 \cdot 10^4 \cdot 9 \cdot 10^{-1}} = \frac{5,04 \cdot 10}{63 \cdot 10^3} =$$

$$= \frac{5,04 \cdot 10^{-2}}{63} = 0,08 \cdot 10^{-2} = 8 \cdot 10^{-4}$$

Seznam použité literatury:

BUŠEK, Ivan a Emil CALDA. *Matematika pro gymnázia: Základní poznatky z matematiky*. 4. vydání. Praha: Prometheus, 2008. Učebnice pro střední školy. ISBN 978-80-7196-366-0

CALDA, Emil. *Matematika pro netechnické obory SOŠ a SOU, 2.díl*. 1. vydání. Praha: Prometheus, 2008. Učebnice pro střední školy. ISBN 978-80-7196-057-7